

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo: „Angelček“

Štev. 6.

V Ljubljani, 1. junija 1896.

Leto XXVI.

Oblaček.

Oblaček, ti plavaš
Po nebu visoko,
Oblaček, ti gledaš
Po svetu široko:
Ko jutranja zora
Z rosó se umiva,
Z rudečimi žarki
Lepó te obliva;
In gozde zrěš temne
In vrte žareče,
Palače, prepolne
Sijaja in sreče,
In zelene góre
In sinje morjé,
Ves kras neizmerne
Prelepe zemljé,
In ti se solziš,
Oblaček, zakaj?

Prekrasen je svet,
Čaróben kot raj,
A vendar želim

Domov si nazaj —
Na severu sivem
Oblački veséli
S sestrami meglámi
Smo srečno živeli —
Tam pravili tiho
Smo bajke si krasne,
Cvetoče, duhteče,
Kot rožice jasne.
In v mislih na srečo
Že srečni smo bili,
Kot da smo iz kupic
Jo bisernih pili — —
A veter okrutni
Trinog prividjal je
In bratce, sestrice
Vsaksebi razgnál je,
In zdaj jaz po nébu
Samóten potujem,
Za bratci, sestrámi
Vzdihujem, togujem.

Smiljan Smiljanič.

Šepec.

(Povest. — Spisal Ivan Rekar.)

VI.

Ne hvali dneva pred večerom. *Pregovor.*

veti božični prazniki! Kdo se jih ne veseli, kdo ne šteje že tednov in dnij, kolikor jih je še do Božiča. Osivel starček tam v zapečku pokašljeje, naduha ga tare, in sam pri sebi mrmra, rekoč: »E, da bi le še Božič čakal, potem naj že umrjem.«

Kako se pa mladina veseli onega dneva, ko bo na mizi ležal pod belim prtom velik — župnik, kakor se zôve, tam v kotu bodo pa migljale male lučice in razsvitljevale cele jaslice, pastirce in pa tudi hlevček.

Kaj čuda torej, če je tudi naš Šepec z radostjo pričakoval tega imenitnega praznika. Veselil ga ni le ta dan, že sam na sebi, njega je posebno mikalo to, da pojde ob jednem tudi domov pogledat, kaj vendar že počno dobra mamica, mala sestrice, potem še kravice in tudi »liščka«, tega kužka, ne smemo zabiti.

Vse je imel Šepec določeno, kaj prinese materi v dar, in kaj tudi mali sestrici. Veste, brez denarja on tudi ni bil. Tu pa tam je smuknila kaka desetica v njegov žep, da, zadnjič, ko je peljal gospoda zdravnika tja nekam v pogorsko vas, je dobil celo dvajsetico. Če pa nabiraš in nabiraš, vendarle precēj nabereš. In Šepec je imel že precēj prištejenega denarja, s katerim je hotel vzradostiti svojo ljubo mater. Saj se vé, nobenega denarja mati ni tako vesela, kakor tistega, ki ga zasluži sin.

Lahko si torej mislite, da je bil Šepec tisto popoldne, ko je imel ubrati pot pod noge proti domu, zelo nestrpen. Ravno pred svetim dnevom je bilo. Šepec je mencial sedaj sem, sedaj tja, ni ga imel miru. Gotovo že večkrat nego desetkrat je stopil na kuhinjski prag, da bi videl, je-li že popotnica gotova ali ne. Toda hišna gospodinja danes ni bila nič kaj urna, morebiti navlašč, da je malo dražila Šepca, morebiti ji pa ni šlo izpod rok delo, namenjeno drugim v korist; s kratka, Šepec je čakal, kakor se je njemu zdelo, celo večnost, predno je bila zavezana culica.

»Ná, sedaj imaš, da daš materi, vsaj bo vedela, kakov kruh pečejo pri Klančevih«, pristavi gospodinja vročaje Šepcu popotnico.

Klanec mu pa stisne dva srebrna tolarja, rekoč:

»No, naj bo, to-le daj materi za priboljšek. Veš, skoro se vrni, dolgo časa te ne morem pogrešati, delo zaostane. Pa ne hōdi hitro, da se ne prehladiš ali pregreješ.«

»Bog vam povrni stokrat! Zdravi ostanite ta čas!« reče Šepec odhajaje stricu, in seže vsem po vrsti v roke.

»Kje je pa Drejko?« vpraša Šepec.

Klicali so sedaj Drejka, pa ni ga od nikoder.

Najrajši bi bil Šepec zaukal na ves glas, ko je stopal po zmrzlih tleh iz vasi. Lica so mu rdela same radosti, srce mu je utripalo. Kako lep se mu je zdel svet danes.

Ta beli sneženi prt, razprostrt nad naravo, zdi se mu danes veliko lepši kakor sicer, in solnce gotovo ni bilo še nikdar tako blesteče, kakor je danes. Vse je v svatovski obleki, saj jutri bo — sveti dan.

Kaj ménite, da je Šepec počasi stopal? Šel vam je, to rečem, kakor lastavica, nog niti čutil ni. Misli so se podile pa tudi tako naglo, da ni mogel ničesar stalno premišljevati. Sedaj je mislil na hišo, sedaj na sosedovega Janezka, sedaj na domačo cerkvico, da, vse mu je plesalo pred očmi.

Pot je vodila skozi gozd, kakor vemo, proti Mlaki.

Daleč ni imel še do gozda, ko zasliši klic:

»Hej, Miha, le bližje, le bližje, kaj greš res domov?«

Ozre se na stran, odkoder je slišal klicanje.

»Oho, le glej, Drejko, ti tukaj? Kaj pa počenjaš pri tistih smrekah, v tacem mrazu?«

»Čakaj no, da pridem bližje, povem ti vse«, reče Drejko in steče s hribčka hitro dol na cesto k Šepcu.

»No, sedaj pa vgani, kaj sem imel tam-le gori.«

»Kako naj vém; tam so, če se ne motim, lisičje jame, lisjaka menda nisi čakal?« méni Mihec.

»Kaj, ti strahopetec ti, zakaj ne, ali poznaš tega-le ‚mačka‘?«

Drejko potegne nekaj izpod suknje.

»Za Boga, Drejko, to je nevarno orožje, samokres je, ‚pištola‘ ali kako že pravijo.«

»Seveda je. Vidiš nabit je s krogljami, šestkrat zaporedoma ustrelim lahko. Če bi bil prišel lisjak ali lisica, kar pomeril in počil bi bil.«

Šepec kaj neverno pogleduje svojega tovariša.

»Vzemi vendar v roke, saj ni gad, zob pa tudi nima, da bi te ugriznilo,« s temi besedami ponuja Drejko orožje Šepcu.

Ta ni imel še nikoli kaj tacega v roki, in zdelo se mu je nekaj strašnega in nedotakljivega. Radoveden je pa tudi, kaka je vendar ta mala stvarica, ki nosi gotovo smrt. Bistro torej pogleduje samokres, a prijeti si ga le ne upa.

»Ha, ha, glej ga; kaj si vendar tak, da si še prijeti ne upaš? Ako bi bilo nevarno, bi moralo mene že snesti, ko nosim vedno pri sebi.«

Malo je že bilo Mihca sram, za strahopetca pa le ni hotel veljati.

Kdor pa v skušnjavi pomišlja, ali bi ali bi ne, ta je navadno že izgubljen. Mihec se slednjič tudi odloči ter vzame orožje v roko. Skrbno in pazljivo je ogleduje, saj si je tolikrat že želel natančno pregledati, kako je vendar sestavljeno, da se more streljati.

Kar samemu sebi se sedaj zasmеje, ko vidi, da ni nič hudega, on se je pa tako bal. Še pomeriti bi znal najbrže in morebiti tudi ustreliti. Drejko gotovo zna.

»No, poglej, kaka ‚šlapa‘ si ti, vsake reči se bojiš. Izprožiti bi pa gotovo ne znal, stavim kaj, da ne?«

»Kje si pa dobil vendar samokres? Tvoj menda ni?«

»Čegav pak, kakor moj; no, to se reče, očetov je, torej naš. Veš, Mihec, večkrat sem jih gledal, kako nabašejo, in vse drugo sem si zapomnil, kako je treba ravnati s samokresom.«

»E, Drejko, oče bodo hudi, če zvedó, da si ga jim izmaknil. Še name bi se jezili potem, češ, da sem tudi jaz streljal.«

»Ne bodi neumen, kdo pa vé razun tebe, kaj imam v žepu? Oče samokresa pa tudi ne pogrešé, saj ga ne rabijo.«

Šepcu se vsekako zdi sumljivo, pa vendar veruje in se dá prepričati Drejkovim besedam. Da, še sam bi rad imel tak samokres, posebno nocoj, ko je navada, da na vasi streljajo pred polunočnico. Kako bi bilo lepo, ko bi tudi on strelil tja v tiho noč. To bi se daleč razlegalo. Znabiti bi mu ga pa Drejko posodil.

»Povej vendar, Drejko, po kaj si prišel semkaj s samokresom? Ali res čakati lisice?«

»To je bilo tako, saj vidim, da ti moram povedati vse; toda môlči. Hribarjev Jože je rekel, da mi dá dva mlada zajca, če mu posodim za nocoj .pištolo', da bi na vasi streljal zvečer. Primšarjev France ima tudi samokres, seveda staro pokveko, pa bi ga potem za nocoj tudi Jože rad. Jaz sem mu obljubil, da mu že posodim, in da prinesem semkaj samokres, on pa zajčke. Jaz res pridem semkaj, pa Jože mi pové, da ne sme zajcev dati, brat mu ne pusti. Zastonj mu pa tudi nisem hotel dati. To je vse, nato si pa ravno ti prišel.«

Šepcu je ugajala ta misel, streljati na vasi, kakor to delajo večji, starejši mladeniči nocoj.

»Ti, Drejko, veš, jaz bi te nekaj prosil, pa vem, da mi ne daš?«

»E, saj vem, kaj. Pa tebi ga že dam, samo môčati moraš, in nazaj ga prinesi.«

S temi besedami mu izroči Drejko samokres.

Kdo je bil v tem trenutku veselejši kakor Šepeec! Kako je pa tudi lepo, če zna človek s tacim-le orožjem ravnati, kakor gre. Tega ne zna vsak. A Mihec se takoj domisli, da doslej tudi on še ne zna.

»Pa tega mi še nisi pokazal, kako se ustrelí.«

»Kar môlči. Čakaj, malo grem s teboj po gozdu, pa bova kje poskusila, da se naučiš. Od tu bi se slišal strel preveč v vas.«

In šla sta po gozdu dalje, oba zadovoljna, oba vesela.

To vemo sicer, da Drejko ni bil nič kaj velik prijatelj Šepčev, a pri tacih prilikah je že občeval ž njim, kakor sploh vrstniki med seboj. Zlasti pa še, kadar je vedel, da kaj napačnega dela. Saj se vé, da vsak, kdor ima kaj na vesti, išče koga, da bi mu zaupno razkril svojo skrivnost. Prav tak je bil tudi Drejko. Če je vedel, da ni prav to, kar počenja, je vselej skušal, da je še Šepca v stvar zamotal, in večkrat je mali hlapček po nedolžnem spravil marsikako grenko. Tudi danes je vest Šepcu očitala, da ni prav, če vzame orožje, ki ni Drejkovo, ampak očetovo — njegovega gospodarja; toda vesel je danes, zadovoljen in — srčan. »Saj bi bilo pa tudi grdo za mlade-

niča šestnajstih let, če bi se slednje reči bal« — tako misli Mihec sam pri sebi, ko stopata po gladki cesti v gozdu.

Mraz je sicer, a mlada dečka tega ne čutita, mlada kri na vse pozabi. Prav dobre volje sta, zlasti Mihec, tako, da ga še Drejko ne prekosi.

»Danes si pa res pri volji. E, če bi te tu-le posadil v sneg, bi te skoro minila«, méni Drejko.

»Kaj pa, še v sneg me boš metal. Orožje imam pri sebi, ne bojim se žive duše.«

»Há há, slednjič bi me še ustrelil, če bi se ti pustil.«

»Kaj, to ti povém, če se me dotakneš, takoj te počim«, šali se Šepec.

»Kako me boš, saj še ne znaš izprožiti.«

»To je tudi res, zato me pa nauči, kako se dela s tem.«

Dečka se ustavita in ne meneč se za vse drugo pričneta živahen pouk, kako se rabi orožje.

Drejko seveda sam ni dosti vedel o vsem, a to, kar je znal, je pripovedoval natančno in imenitno, kakor bi bil Bog vedi kako izkušen.

»Tako-le se odpre od zadej ta ‚pištola‘ — prav za prav pravijo oče ‚rabolver‘ temu orožju — in da nabašeš, potisneš v vsako teh luknjic tako-le stvar, oče pravijo ‚patron‘, in potem pa kar od zdolaj pritisneš, pa se izproži in — počí.«

Seveda, Mihcu se je zdelo razlaganje zelo učeno in kar gledal je Drejka, češ, odkod vse to vé. Pa bistre glave je bil; v par minutah je vse razumel o ‚patronih‘ in o ‚rabolverju‘, prav tako, kakor Drejko sam.

»No, sedaj pa nabaši vseh šest strellov, streljala bova.«

Mihec ročno izvrši ukaz in potisne vseh šest ‚patronov‘ notri. In začela sta streljati. Prvi izproži Drejko in zadene bližnjo smreko; pa tudi Mihec se dobro obnese, smreke sicer ne zadene, pa prav mimo debela sfrči krogla.

»Zelo močna mora biti krogla, le glej, prav nič se ne vidi iz debela, tako globoko se je zarila.«

»Jaz tudi mislim, da; oče so rekli, da vsako stvar prebije, še železo« reče Drejko.

»Železa pa že ne, še kamen bi težko«, zavrne ga Šepec.

»Kaj pa, da ne. Skozi ta-le mejnik gre prav gotovo.«

Ob potu, kjer sta stala, je bil zabit precej visok gladek kamen, in na tega pokaže Drejko.

»No, homo videli«, reče Šepec, se vstopi bližje in nameri v kamen.

»Če tako blizu stopiš, mora iti skozi in skozi. Čakaj, jaz štejem do treh, potem pa izproži«, pravi Drejko.

»Dobro!«

»Jedna — dve, — tri!« — pô-ô-k — razlega se votlo po lesu, a v tem trenutku se začuje pretresljiv krik in Drejko — se zgrudi na tla.

Krogla je odletela od trdega kamna na stran, naravnost v Drejka.

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

XVI.

Franc I.

Leta 1800, ko je v Avstriji vladal cesar Franc I., je bilo šest moravskih brambovcev v ječi v Spielbergu. Kot vojaški uporniki so bili obsojeni na smrt. Vsak dan so morali biti pripravljene za pot v večnost. Tedaj pa zvé za nje plemeniti grof Leopold Berhtold, znan kot rešilni angelj v nesrečah. Blagi plemenitaž je porabil vse svoje lepe zmožnosti in vse svoje premoženje za dela krščanske ljubezni do bližnjega. Grof natančneje pozveduje, kaj so zakrivili obsojenci, in zvé, da so vsi očetje mnogobrojnih družin, da so zelo hrepneli priti zopet na svoj dom in so poskušali ubežati. S tem so se pa hudo pregrešili zoper vojaške postave. Blagemu grofu so se v srce smilile njih družine in sklene brambovce rešiti. Takoj ukaže napreči konje v sani. Bilo je namreč po zimi in sneg je naletaval. Naravnost na Dunaj jo krene Berhtold, in kmalu po polnoči prisopihajo konji na cesarski dvor.

Grof gre naravnost do cesarjevega komornika, pové mu, zakaj prihaja, in hoče govoriti s cesarjem.

»Prepozno je, gospod grof. Njih veličanstvo so imeli danes mnogo truda-polnih opravil. Sedaj že počivajo.«

»Seveda«, pravi grof, »veličanstvo počivajo in jutri vstanejo okrepečani. Mojih šest brambovcev pa se ne prebudi nikdar več, ako jim prepozno prinesem pomiloščenje.«

»Morda bi nama cesarica svetovala ali pomagala«, pravi komornik, ki so se mu tudi smilili nesrečni brambovci. »Prosim, pojdite z menoj!«

Takoj gresta do cesaričinega stanovanja, kjer so bila še vsa okna razsvetljena. Bila pa je pri cesarici tudi njena mati, Karolina, kraljica napolitanska. Z zgovornimi besedami jame Berhtold zopet pripovedovati vzrok svojega prihoda. Do solz ganejo besede visoko gospó. Cesarica takoj namigne grofu, da gresta do cesarjevega stanovanja; tu pokliče cesarja Franca in mu predstavi grofa Berhtolda in pové njegovo prošnjo. Cesarju je bilo že dobro znano grofovo plemenito delovanje; vedel je tudi, da je on najzvestejši njegov podložnik. Zato je pripravljen takoj uslišati njegovo prošnjo.

»Ako ni prepozno, jih pomilostim«, pravi cesar, vstane s postelje in sede k pisalni mizici, da napiše pomiloščenje. S hvaležnim srcem sprejme grof cesarjevo pisanje; solze hvaležnosti mu zaigrajo v očeh.

Cesar Franc kmalu zopet sladko zaspi in sanja o brambovcih, ki jih je srečne storil z jedno samo besedo. Imenoval je pozneje te sanje najlepše v svojem življenju.

Grof Berhtold pa je hitel še po noči proti Brnu, kamor je dospel še o pravem času. Pomiloščenje je izročil poveljniku trdnjave ter tako rešil

šestim družinam njih očete. — Pozneje je bil imenovan za nadzornika vseh vojaških bolnišnic. Leta 1809 je sam stregel na Velehradu nekemu bolniku, ki je imel vročinsko bolezen. Kmalu potem je sam zbolel za to boleznijo in umrl. Vse svoje žive dni je pomagal potrebnemu bližnjiku in zanj je dal tudi svoje življenje. Bog mu je povrnil!

Svetniki — ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

X.

Janezu, učencu opata Pavla, pripovedujejo, da je bil takó ponižen in pokoren, da ni nikdar ugovarjal ali mrmral, naj mu je predstojnik naložil še takó težka opravila. Nekoč je bil poslan v oddaljeno vas po opravkih. V okolici pa se je ondaj potikala silno divja levinja. Janez se brez ugovora napoti v kraj, kamor mu je bilo ukazano, a predno odide, reče svojemu opatu: »Oče, čul sem praviti, da se klati po onih krajih divja levinja.« Šaljivo mu dé opat: »Če te napade, zgrabi jo, zveži in sèm pripelji.« — Tjã gredočemu se Janezu ni hudó godilo; a ko se je vračal in dospel na ono nevarno mesto, plane nanj levinja iz zatišja. Janez jo zgrabi, meneč jo zvezati, a zver se iztrga in zbeži. Janez steče za njo kličóč: »Moj opat mi je zapovedal, da te zvežem in k njemu pripeljem!« Zver se ustavi; Janez jo zveže in odvede s seboj.

Mračilo se je že, a Janeza še ni bilo domov. Opata je skrbelo in žal mu je bilo, da je učenca poslal v tako nevaren kraj. Pa glej! Kar stopi pred opata Janez z levinjo na motvozu. »Oče, tu sem ti privèl levinjo, kakor si mi ukazal.« Ume se, kako se je opat zavzel, videč pred seboj divjo zver. Zahvalil je Boga, ki je blagovolil čudežno rešiti učenca. Da bi se mu pa Janez ne prevzel, marveč še nadalje kot doslej ostal ponižen, zato mu reče: »Kako nepremišljeno ravnaš, da vodiš divjo zver s seboj; odveži jo in spusti, da gre, kamor ji drago!«

XI.

Neki drug opat je poslal nekoč po dveh dečkih jedil drugemu oddaljenemu puščavniku. Starejši deček je bil star petnajst, mlajši dvanajst let. Opravila sta, kar jima je bilo naročeno. Vračaje se pa srečata kačo, ki je bila čudovito lepa. Dečka se kače ne ustrašita, ko se jima približa in vije ob nogah. Mlajši deček jo prime in spravi v žep. V samostan prišedši, dečka vesela brate pozdravita in mlajši kot zmagovalec zavedno položi kačo pred nje. Vsi se začudijo in hvalijo dečka zbog njegove neustrašenosti. Opat pa, razsvetljen od Boga, dečka ni pohvalil, marveč ostro zavrnil, ker ni Bogu dal časti, marveč čudezni dogodjaj sebi pripisal.

XII.

Cerkveni pisatelj Sulpicius Severus (u. 410), ki je s svojimi tovariši prebival v egiptovskih puščah, tó-le pripoveduje:

Nekoč smo obiskali starega puščavnika. Po kosilu nas je starček povabil k bližnji palmi. Tja prišedši zagledamo prestrašeni veliko levinjo. Pobožni puščavnik pa se ji bliža brez strahu, mi pa smo mu z daleč sledili. Na povelje starčkovsko se zver ponižno umakne, da puščavnik s spodnjih palmovih vej odtrga nekaj sadov. Te ponudi levinji, ki mu jih vzame z roke tako krotko kot najkrotkejša domača žival. Ko povžije sadove, vrne se v puščavo. Vsi smo se temu čudili in ob tem dogodku spoznali, kdo izmed nas je imel živo in kdo omahljivo vero.

Na Črni prsti.*)

Ždaj čast Bogu! Dospeli smo do vrha!
Razburjeno utriplje nam srce,
Na čelu potne kaplje se iskre.
A ni nam mar, da palica se krha
In kreše iskre iz kremenca,
Saj težka vsaka pot je do namena.

Na vrhu smo! Prijatelji veseli,
Kako Triglav štrli, glavar gora,
Kako temni meglena plan morja,
Kako se lepe Soče struga beli,
Kako vrstijo s hribi se gorice,
Kako po njih samevajo vasice!

Prijatelji, vi glejte domovino,
Jaz gledam rodno svojo vas samo.
Za drugo vse zapira se oko.
Le tja, le tja, kjer pod strmò pečino,
Stoji sred sadnih vrtov ljuba koča,
Le tja me vleče srca želja vroča.

Ob tih vasi cerkvice se smeje,
Krog nje se razprostira božji vrt,
Kjer dolgo že vrtnari bela smrt.
V gredice svoje mnogo nád poseje.
A nade zrno ji ne dozoreva,
Zorelo še do sodnjega bo dneva.

Na božji njivi v tihih grobov vrsti
Že mnogo dragih src pokojno spi:
Učitelj, ded, prijatelj mladih dnij
In boter, ki me držal je pri krsti.
Najgorje pa mi bela smrt obeta,
Da tam zaspè še mater in očeta.

Zato veselo dóni vaša pesem,
Na Črni prsti jaz ne bom zapel,
Na gori tej nikdar ne bom vesel.
Zakaj spomin mi vstaja v duši resen,
Da v Črni prsti smrt kedaj zagrebe —
Očeta mi in, mati draga — tebe.

F. S. Finžgar.

*) Črna prst — gora na meji Kranjske in Goriške.

Nemarnost.

Matevžek.

(Slika iz naroda.)

II.

Predno se pride v vas Čatež, vodi nas cesta po velikih klancih. Ob straneh se razprostira širok gozd na desni strani, na levi pa smrečevje. Tu v gozdu prav blizu ceste so se razlegali nekega dne tenki glasovi. Slišati je bilo, kakor da poje ženska:

O Marija, ljuba mati,
Prosi za nas Jezusa,
Daj nam vselej pomagati,
Prosi za nas Jezusa.

Po cesti prikoraka mož, ki nese v mlin, in krene baš na onem mestu, odkoder prihaja petje, na stransko pot v gozd. Čudi se, kdo neki bi prepeval v tem kraju? Kar zagleda pod visokim bukovim drevesom mladeniča vitke postave. Odložiti hoče vrečo in stopiti k fantu ter ga povprašati, odkod je, kaj dela tu, kar ta zgrne reči, ki jih je imel razmetane okolu sebe, na kup, zveže vse v vrečo, stopi na cesto in hiti v bližnjo vas. Predno pa prekorači prag prve hiše, dene vrečo na tla in izloži iz nje, kaj? Iz lesa izrezljane Matere božje, svetnike in svetnice in tudi igrače za otroke: konjiče, vojake, backe, vozičke in drugo. Pregledujoč vse to, mrmra sam s seboj: »Danes moram prav veliko prodati, saj me imajo ljudje tako hudo radi. Ná-a, poceni pa ne bom dajal, ne. Kupiti sem moral te dni barve, nožek, čopič . . . To denem sedaj nazaj v vrečo, le to na novo barvano Mater božjo in tega sve-tega Petra stisnem pod suknjo. Tako!« Izgovorivši zadnjo besedo zadene vrečo oprtiv na ramo in koraka naprej.

Ko se prikaže na dvorišču prve hiše, zavpijejo otroci vsi ob jednom:
»Matevžek, Matevžek!«

Tu vam moram pa kar povedati, da je popotnik, katerega smo spremili v vas, Strgarjev Matevžek.

Otroci stečejo v hišo, na pragu se pa prikaže njih mati in vzklikne:

»Oho, Matevžek, vendar jedenkrat zopet tu. Prav, prav. Kaj si pa zdaj zgotovil novega?«

»Nič, nič, nič, mati«, prične mlad prodajalec in skuša prikriti, kar je spravil pod suknjo.

Matevžek bi rad prodal, če tudi vse; ali če ga kdo kaj povpraša in mu reče, naj pokaže, kaj je zopet izrezal, takrat se kar preplaši. Nekako sram ga je. Ko bi se dalo, najraje bi tiščal pod suknjo in ljudem kazal. No, pa ga predobro poznajo vsi. Zato ga žena sili:

»I, Matevžek, glej ga no, pokaži, pokaži!«

In Matevžek izvleče izpod suknje prav lepo Mater božjo in sv. Petra s ključi v rokah.

»O, Matevžek, kdaj si pa to napravil? Tako novo se mi zdi.«

»Hi, hi, hi, včeraj sem barval, včeraj. Pa ni nič lepo, kaj?«

»U, lepo, lepo, veš, kar meni boš prodal to oboje. Za plačilo se bova že pobotala, neli?«

Matevžek se ojunači in pravi:

»Bova, bova, pa tiste barve: rdeča, modra toliko stanejo —«

»No, no, Matevžek, nič se ne boj. Kaj imaš pa tam v vreči?«

»»O, nič.««

Tu začnejo sitni otroci, ki so se razvrstili okolu matere, kakor cigani okolu ognja:

»Mama, meni voziček, ki ima štiri kolesa, meni vojaka, ki ima sabljo, meni zibelko«, in tako gre naprej.

Matevžek mora vse razložiti kar pred hišo; dobra mati kupi vsakemu nekaj. Plačilo dobi prodajalec nekaj v denarjih, nekaj v sadju, nekaj v kruhu. Prav vesel zopet spravi blago v vrečo.

»Zdaj pa zapoj tisto: O Marija . . .«, veli mu kupčevalka.

Matevžek zapoje s pray močnim, visokim glasom:

»Veš, o Marija	Zmiraj pri Tebi
Moje veselje?	Hotel bi stati.
Veš moje želje,	Ljubljena mati,
Ljubil bi Te.	Zavrzi me ne.«

Tako se godi Matevžku skoraj pri vsaki hiši. Ljudje ga imajo radi, povsod ga sprejemajo z veseljem pod streho, povsod dobi prenočišča.

Kaj ne, zdaj bi pa radi izvedeli, kako se mu je godilo od onega časa, ko se je ločil od matere. Povem vam.

Prve dni mu je šla trda. Zadovoljiti se je moral z vsako skorjico kruha, dostikrat pa še skorjice ni bilo. Sčasoma se je spreobrnilo. Matevžku se je namreč porodila srečna misel: kaj, ko bi začel izrezljavati podobe in take stvari? Od nekdanj je imel veselje in zmožnost za to, hodil je v domači vasi skoraj vsak dan k podobarju, zakaj ne bi poskusil? Najprvo si je izprosil nekje majhno, nekoliko polomljeno žagico, nož je imel sam — in začel je. Lesa je imel na izbero. Odžagal si je primerne kose, pričel rezati in rezal toliko časa, da je dobil les podobo svetnika, ali kar je že mislil izdelati.

Pozneje je izdelke celó barval. Zadostovale so mu štiri barve: bela, črna, modra in rdeča. Z belo je celo podobo pobarval, črno je porabil za lase, rdečo in modro pa za obleko — ali pa tudi za kaj družega, no, kakor je že zahtevala dotična podoba. Ne rečem, da so bile te reči tako lepe, kakor jih dandanes kupiš v prodajalnici za mal denar, pa za tiste čase, ko so ljudje skoro vse napravili s prostimi rokami, za tiste čase so bile prav čedne.

Ko se ne bi Matevžek pečal s podobami, s katerimi se je ljudem tako prikupil, Bog zna, kako hudo bi se mu godilo. Pa še zaradi nečesa ga tako radi kličejo k sebi. Zaradi njegovega tenkega glasu, ki se popolnoma prilaga drobnji, visoki postavi. Zapeti vam zna res vse pesmi, vesele in žalostne, največ pa pobožnih, katere si je zapomnil od matere. Nekoč pride v neki vasi pred gospoda župnika. Rekó mu zapeti tri najlepše pesmi, katere zna. Matevžek si izbere vse tri Marijine: »Veš o Marija« in dve drugi. Zapoje je tako ginljivo in pristrčno, da mu g. župnik nekaj posebnega stisnejo v pest.

Matevžek po poti gleda in gleda: kar celega, srebrnega goldinarčka ni dobil še nikdar preje.

Nikar pa ne mislite, da mu dnevi minevajo vedno tako mirno in zadovoljno. Oj, ne. Nekaterikrat se mora bridko jokati samo vsled zlobnosti mladih porednežev. Sedaj ga vlečejo za suknjo in za vrečo, sedaj se norčujejo iz njega in ga dražijo:

Oj revšeta
 Matevžeta,
 Vrečo nosi,
 Kruha prosi,
 Kdo li vas ga ne pozna?
 Vedno poje
 Pesmi svoje,
 Dasi peti nič ne zná.

Pa Matevžek vse potrpi in gre svojim potom. Nekega dne se mu pa le prehuda pripeti.

Stopal je po poljski poti. V bližini so pasli pastirji. Kar zakriči jeden izmej njih, ko zagleda Matevžka, svojim tovarišem:

»Halo, dajmo ga, vzemimo mu igrače, vsi ga bomo le zmogli!«

Hipoma planejo predenj in mu zapovejo:

»Matevžek, zdajle doli z vrečo, mi čemo igrač, sicer —«

Matevžek se brani, ti mu pa kar iztrgajo vrečo iz rok in si delé igrače. Za njegov jok se prav nič ne zmenijo, še posmehujejo se. Tu pa nastane pretep, kajti vsakdo hoče imeti največ plačila za svoje nepošteno delo, in tako polomijo polovico igrač. Matevžek še huje zaplaka. S solznimi očmi spravi podobe svetnikov, katerih se oni kruteži vendar niso dotaknili, in jokajoč gre dalje v bližnjo vas, kjer méni prenočiti. Tukaj pové ljudem, kaj se mu je mej potom pripetilo, in ko pridejo oni pastirji o mraku z ugrabljenimi rečmi domov, hvalijo se ž njimi, češ, »poglejte, vse to nam je podaril Matevžek«. Pa solnce njih veselja skoro zatemni. Matere jim vzamejo vse igrače, poleg tega jih pa ostro kaznujejo z brezovim oljem, če ga poznate.

Odslej Matevžka jako čislajo otroci tega kraja.

Tako hodi mladi podobar od kraja do kraja, od vasi do vasi. Nikjer menda nima stalnega mesta. Nikjer? O pač. Tam v gorski vasi na Izviru se je v neki hiši čisto udomačil. Tu so mu ponudili zapeček, kjer prespi največ zimskih nočij, kjer po zimi dela in rezlja. Pa tudi po leti kaj rad zahaja na Izvir. Otroci ga imajo prav radi. Ho, kako pa ne, ko jim napravi, kar si požele njih nenasitljiva srca. Najlepše mu je pri Bukovčevih — tako se reče pri tej hiši —, kedar skupno moli z domačimi. Vedite, Matevžek pri vsi svoji maloumnosti vestno izpolnuje naročilo materino. Ni ga ne jutra, ne poldneva, ne večera, da ne bi svojih koščenih rok sklepal k molitvi.

(Konec prihodnjič.)

Robinzoni.

(Igrica v treh dejanjih. — Spisal Svečan.)

Drugo dejanje.

O mraku v gozdu.

I. prizor.

Ivan in France (*prisopihata od leve strani*).

France (*trepetaje.*) Ivan, Ivan, ali veš ti, kaj je bilo?

Ivan (*tiho in prestrašen.*) Volk gotovo, ali celo medved . . . Moj Bog, če pride sem. (*Ozrè se krog sebe.*) Ti, kjé pa sta onadva?

France. Ne vem. Jaz se nisem nič ozrl; kar bežal sem, ko je zašumelo.

Ivan. Joj, ko bi se jima kaj zgodilo! (*Kliče.*) Mirko, Mirko — oj!

France (*skoči prestrašen k njemu.*) Nikar ne kriči! Ali se ničesar ne bojiš?

Ivan. Kaj ju hočeva kar pustiti? Ne bodi takšen! Jaz ju grem iskat.

France. Le pojdi, jaz pa ne grem. Komaj že nogé premikam. Če je kakšna zver, pa naj bo. Jaz bom kar zamižal; potem naj me požrè, če me hoče. (*Leže na tla.*)

Ivan (*stoji nekaj časa neodločen.*) Ali res ne greš?

France (*jezen.*) Saj sem rekel, da ne.

Ivan. Pa ostani! (*Odide na desno stran.*)

II. prizor.

France (*sam*).

Kaj je res šel? Moj Bog, če bi se sedaj kaj prikazalo, ko sem sam! . . . Kaj bi storil, če pride kakšen medved? Ali celó divji mož? (*Vstane.*) Kako me je strah . . . Joj, in če sta se onadva res izgubila? Kaj bi rekli domá? . . . Oh, domá! Kaj zdaj neki doma delajo? Gotovo nas iščejo . . . In kam gremo zdaj po noči? Joj, sam gozd, sam gozd in črna noč . . . Zmirom bolj temno je . . . Uh, kaj pa je tam? (*Umakne se in gleda s strahom proti ozadju.*) Samó senca je bila in takó sem se prestrašil . . . Kod hodi Ivan toliko časa? Če bi me zgrešil! In potem sam tukaj, čisto sam sredi gozda. (*Kliče.*) Ivan! Ivan!

III. prizor.

France. (*Od desne strani pridejo*) Ivan, Mirko in Lojze.

France. Ali si ju dobil? Kod pa sta hodila?

Ivan. Oh, ta otroka! Zač za grmom sta ležala in v tla sta tiščala obraz.

Mirko (*jokaje.*) Jaz nisem mogel več teči.

Lojze. Jaz tudi ne, pa sva se skrila.

Mirko. Ivan, kakó je že temá! Kaj ni nikjer kakšne hišice? Oj, morda je kje tista lepa, cukrena! Daj, Ivan, splezaj na óno-le drevo, — vidiš, kakó je visoko? Najvišje, kar jih je . . . Če se sveti kakšna lučica, pa zavpij: ohoj! da te bomo slišali.

Ivan. Ah, Mirko, jaz bi že splezal, a glej, ko bi bil na drevesu divji mož?

Mirko in Lojze (*pogledata prestrašena kvišku.*) Uh!

France. Ali veš, Ivan, kakó smo brali v šoli? Stoji na veji divji mož, velik, ves kosmät in črn, roke ima pa dolge do kolen. In če pride človek pod tisto drevo, se divji mož tiho in počasi prikloni in, kakor bi to nič ne bilo, prime ga za vrat in ga potegne k sebi.

Mirko in Lojze. Kaj pa potem?

Ivan. Precej ga pojé . . . Jaz že nečem na drevo, — ali greš ti, France?

France. Še pódenj si ne upam.

Mirko (*otožen.*) Kaj pa tedaj počnemo? Ali gremo dalje?

Lojze. Jaz že ne morem več.

Ivan. Nič drugega ne kaže, kakor da ostanemo tukaj . . .

Lojze. Pojdimo rajši domov.

Mirko. Domá imajo že večerjo skuhano.

France. In palico namočeno.

Ivan. Jaz pravim: tukaj lepó lézimo in če se nam ponoči nič ne pripetí, pojdimo jutri zarano naprej.

France. Takó naj bo. (*Ivan in France ležeta na tlà.*)

Mirko. Ali homo vso noč takó ležali?

Ivan. Oh, Mirko, nič nikar se ne boj. Če kaj pride — saj smo štirje.

Lojze. Saj ne homo nič videli, ko homo spali.

Mirko. Pa nas lahko kar pojé, da še vedeli ne homo, kdaj.

Ivan. Čakajte, jaz sem se nečesa domislil. France, ali si že kdaj slišal, kakó napravijo vojaki, kadar se utaboré?

France. Kako?

Ivan. Straže postavijo krog in krog, in te pazijo, da se kdo ponoči ne pripłazi do šotorov.

Mirko. To je izvrstno! Še mi jih postavimo na vseh straneh (*glas mu upade*) — oh, pa smo samo štirje.

Ivan. To nič ne dé. Poslušajte! Trije zaspímo, jeden pa stoji pod onim drevesom.

Lojze. Ali čisto sam?

Ivan. No, tebe je že strah, — seveda sam! Kadar kaj začuti, pa hitro stopi k drugim in jih vzbudi. Toda če se nič hudega ne zgodi, pridi čez nekaj časa sem nazaj in drug pojde na njegovo mesto. Ali ste zadovoljni?

France. Dobro bi bilo takó, — kdo pa pojde prvi?

Mirko in Lojze. Jaz že ne.

France. Jaz bi šel, pa je preveč temà; in če bi bil ravno tam kakšen strah!

Ivan. Oh, pojdi še ti, kamor hočeš; vsi ste strahopetci. Grem pa jaz sam. (*Vstane.*)

Mirko. Nikar ne hódi, Ivan! Kaj ostanemo potem sami tukaj?

Ivan. Saj bom jaz še bolj sam, kot vi drugi.

Mirko. Pa morda ravno tačas kaj pride, ko boš ti stražil.

Ivan. Ali si čuden: saj zato bom pa vendar stražil, da bi kaj ne prišlo.

Mirko. Pa vendar, ti, rajši nikar ne hódi! Ali pa vzemi še mene s seboj.

Lojze. Jaz pojdem tudi z vama.

Ivan. Potemtakem bi nazadnje samega Franceta stražili vsi skupaj.

France. O ne, saj jaz grem z vami. (*Vstane.*)

Ivan. Toraj pa vsi tukaj ostanimo! Če se kaj pripetí, le samim sebi pripíšite!

France. Pa naredimo takó, da bo jeden samo bdél, a drugi da bodo spali.

Mirko. O, tako že! Če hočete, bdím jaz prvi; le kar zaspíte.

Lojze. Ne, še ti zaspí, Mirko, saj ti že oči vkup lezejo; bom rajši jaz pokonci.

France. Kaj bota vidva! Največji pričné, in jaz sem največji.

Ivan. Zdaj bi vsak rad bdél, na stražo pa noben ni hotel. A stojte! . . . Vstopite se drug poleg drugega, in jaz štejem do deset. Na kogar pride deseta številka, tisti bo prvi na vrsti. . . Toraj! Pri tebi začnem, France. (*Kaže s prstom po vrsti na vsakogar*) Jedna, dve, tri —

France. Ohó, nalašč si pri meni začel, zato da bi bil ti sam deseti.

Ivan. No, dobro, pa začnem pri Mirku.

Mirko. Kdo bo pa potem deseti, če pri meni začneš?

Ivan (*jezno.*) Nobeden! . . . Takó ste sitni, da ni nič z vami. Jaz vas pustim v miru, pa počnite, kar hočete. Takó! (*Leže na tlà in se obrne od njih.*)

France. Nò, nò, Ivan, pa bodi ti prvi pokonci, če ravno hočes biti.

Ivan (*se obrne k njim.*) Dobro! Torej zaspite! (*Vsi ležejo.*)

Mirko. Kaj bomo kar takó zaspali, Ivan? Ali ne bomo nič molili?

Lojze. In večerjali? Oh, jaz sem lačen.

France. In jaz nič manj.

Ivan. Temu se ne more pomagati. Kruh smo pojedli, nò, in družega ni . . . Kar pozabimo na lakoto. Mirko ima prav. Pokleknimo in molimo!

Lojze. Jaz pa vendar mislim, da bi prej še večerjali.

Ivan. Ti neumnež ti! Če ni pa ni; kaj more kdo za to?

Mirko. Ivan, ali ni tukaj nikakoršnih jagod?

Ivan. Če bi prav bile; kdo pa jih bo hodil ponoči brat?

Lojze. Kaj vso noč ne bomo nič jedli? Jaz bi že rad, da bi bil dan.

Ivan. Kje je še! Saj se je komaj stemnilo. Še kakšnih deset ur bomo v temi.

Mirko in Lojze (*strahom.*) Deset ur!

Ivan. Kaj pa je to! Jaz bi bil tukaj še dvajset ur, če bi bilo treba.

France. Joj, Ivan, kaj tebe res ni nič strah?

(Dalje prihodnjič.)

LISTJE IN CVETJE.

Iz mojega spisovnika.

(Priobčil Ant. Maier.)

2. Pripovedka o Lambergu in Pegamu.

Blizu Radovljice stoji razvalina starega gradu. V tem je stanoval nekdanj vitez Lamberg. Ta je imel konja, ki je zobal sedem let le pšenično zrnje in pil vipavsko vino. Zato je bil jako ognjevit. Nekoč pride na Dunaj silen velikan, Pegam po imenu. Klical je vse junake našega cesarstva na boj. Kdor se ž njim poskusi, vsakega premaga. Cesar pošlje po Lamberga. Ta pridirja na konju v jednom dnevu na Dunaj. Tam se bojuje pod varstvom Matere božje s strašnim velikanom, Lamberg srečno premaga Pegama, odseka mu glavo in se vesel vrne v domovino.

Anagram.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Mala „1, 2, 3, 4, 5 in 6“

Klicali so mlado deklico nekdanj

Stara „3, 2, 1, 4, 5 in 6“

Jo nazivljejo ljudje vse vprek sedaj.

(Odgonetka v prihodnjem listu.)

Kdo vé:

16. Kako se bere IHS?

17. Zakaj postane jabelko modro-črno tam, kjer se obreže z jeklenim nožem?

18. Kaj je „aritmogrif“?

Odgovor na vprašanja v zadnjem listu:

13. Vprašanje, v čem se loči natolcevanje od krive sodbe, vam je natančno razloženo v let. pastirskem listu: »S krivim natolcevanjem grešimo, če brez zadostnega vzroka sumimo kaj hudega o bližnjem. Pri tem nismo torej trdno prepričani, da bi bil bližnji to ali ono storil, da ima to ali ono slabo lastnost, ampak samo sumničimo, se nagibamo k misli, da je temu tako. — S predrzno sodbo pa grešimo, če imamo brez zadostnega vzroka za gotovo in resnično, da je bližnji storil kaj hudega. Pri tem torej nič več ne sumimo, ne ugiblujemo semtertjé, ampak izrečemo v svojem srcu naravnost in določno dovršeno sodbo o bližnjem. Ne govorimo samo: »Znaló bi biti«, ampak: »Tako je.«

14. Krompir se zato ogreblje, ker se gomolj ne nareja na koncu pravih korenin, marveč nastane iz višje stoječih postranskih koreninic, katere se le tedaj odebelijo ob konceh, ako so z zemljo dobro pokrite.

15. »Anagram« je beseda, ki nastane, ako se v kaki drugi črke prestavijo, n. pr. iz »čolnič« nastane »lončič«, iz »miza« — »zima«. Ker mora ostati jednoliko črk, zaznamujejo se navadno s številkami; tako se tudi najlažje zaznamuje, v katerem redu naj se zamenjajo.

Odgonetka logogrifa.

Brana — hrana — vrana — rana — Ana — na.

Odgonetka uganke:

Léto — letó.

Oboje so prav rešili: Osana Tinca in Milka, učenki pri sv. Duhu nad Krškim; Segula Martin, M. Jerič Josip, Firbas Jerica, Milčnik Micika, učenki v Dornavi pri Ptaju; Degan Katarina, Godina Matija, Kapel Anton, Je-

rebica Anton, Grižon Ančka, učenci šole Krkavške (Istra); H. Kartin, A. in E. Schescherko, A. Peternel, J. Drofenig in F. Schwarz, učenci IV. razreda pri Sv. Juriju ob južni žel.; Ivanko Faturjev na Raketu; Žnidaršič Anton, četrtošolec, Karlin Ivan, učenec III. razr. v Ljubljani, Poglajen Anka, Ponikvar Angela, Ivančič Anka, Primožič Josipina, Tekavec Alojzija, Sartory Hermina, Poje Antonija, Meden Nežika, Rabič Lindmila, Košič Marija, Pasquotti Režika, učenke v Lichtenturnovem zavodu v Ljubljani; Slamberger Tonček in Marinka, v Ljutomeru; pl. Kappus Ivan in Frančiška, učenca v Kamni gorici; Majdič Vinko in Ana, učenca III. razreda v Kranju; Robič Trezika v Ljutomeru; Rosina Miroslav, učenec IV. razr. v Ločah; Omersa Ivica, Kappus pl. Püchelstein Ljudm., Gartner Albina, učenke V. razr. pri gg. uršulinkah.

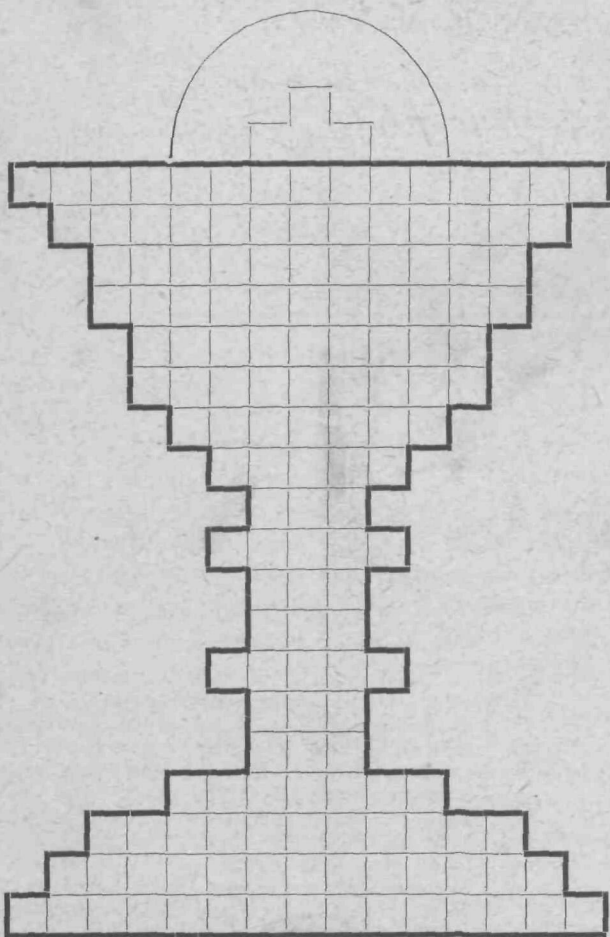
Samo logograf so rešili: Robinšek Henrik, v Gornji Radgoni; Belec Marija, Gorjak Alojzija, Jandl Frančiška, Rajh Matilda, Zencovich Ema, učenke IV. razr. v Ljutomeru; Rant Marija, poštna upraviteljica na Dobrovi; Jančar Mar. in Cotman Josipa, učenki I. razr. slov. mešč. šole pri gg. uršulinkah, Hafner Miroslava v Ljubljani.

Naloga.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Naslednje zloge: a, ben, ce, da, dje, dron, e, e, e, fa, frajm, get, gipt, go, gol, he, i, i, i, i, i, ja, jo, job, jot, ju, ju, ka, lat, le, lo, ma, me, moj, mob, n. na, ni, nil, nez, no, o, o, olj, on, pa, pa, pe, pi, r. ra, rod, ru, sa, sa, set, škar, so, ta, ter, tor, vel, vit, zak. ze, zes, žef — sestavite v besede zdolaj za vsako vrsto označenega pomena tako, da pride v vsak predaleček pojedna črka in da vam srednja navpična vrsta nizzdolu pové besede, katere je naš Gospod Jezus Kristus izgovoril pri zadnji večerji.

1. trije apostoli,
2. izdajalec; svetopisemsko ljudstvo,
3. vodnik Izraelcev; dežela iz katere jih je vodil,
4. gora v sveti deželi; napis na križu,
5. Egiptovski kralj; reka v Egiptu,
6. Jakobova sinova,
7. očaka,
8. izraelsko svetišče,
9. Adamov sin,
10. izraelski strežnik v svetišču,
11. kar vsak dobi po svojem patronu pri krstu,
12. podoba potrpežljivosti,
13. jutrovo drevo,
14. žuželka,
15. dotok Odre,
16. kralj modrijan,
17. Jakobov vnuk in istega oče,
18. trije sodniki Kristusovi,
19. v sv. deželi vrt in potok.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Vabilo k naročbi.

Z današnjo številko se završi prvo polletje; to nam dá povod, da lepo prosimo vse one p. n. naročnike, kateri še niso dopostali naročnine, naj jo pošljejo v kratkem. Novim naročnikom še lahko postrežemo z vsemi številkami letošnjega letnika.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 glđ. 60 kr., za pol leta 1 glđ. 30 kr. — Uredništvo in upravnistvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.